

Partnerské násilí mezi studenty vysokých škol: genderové rozdíly v páchání a viktimizaci¹

VIKTORIE PALOUŠOVÁ²

Katedra sociologie, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Intimate partner violence among university students: gender differences in perpetration and victimization

Abstract: The article focuses on gender differences in perpetration and victimization in the area of intimate partner violence among university students through gender symmetry and reciprocity in violence analysis. Dataset comes from a pilot study supported by the Czech Science Foundation. The analysed sample included 312 students from 6 Czech universities. The results show that in comparison to Czech population the sample is specific in its higher prevalence of less severe violence and gender symmetry. Higher victimization was revealed within male population. The symmetry was also found at perpetration. The reciprocity was higher in cases of psychological violence compared to physical violence.

Keywords: intimate partner violence; gender symmetry; reciprocity; victimization; perpetration; university students

Úvod

Partnerské násilí je specifický jev, tím že se většinou odehrává „za zavřenými dveřmi“, skrytý před zraky ostatních. Díky tomu se okolo této problematiky vytváří mnoho mýtů, které se zakořeňují do celé společnosti. Například bagatelizací se některé projevy násilí normalizují, a tím se mezi partnery stávají běžnými komunikačními prostředky. Mladí lidé si navíc ve svých prvních vztazích teprve utvářejí vzorce chování pro svůj budoucí partnerský život (např. O’Leary, Malone Tyree & 1994), proto je potřebné této věkové skupině věnovat zvláštní pozornost.

Samotný výzkum partnerského násilí se vyvíjí od 60. let 20. století. Původně byla tato tematika zahrnuta do viktimizačních studií, které vykrytalizovaly do podoby standardizovaných mezinárodních šetření, jako je například *International Crime Victim Survey* (ICVS). Posléze, vzhledem k citlivosti tématu partnerského násilí, vznikly výzkumy přímo zaměřené na domácí násilí či sexuální násilí na ženách.

---

¹ Tato studie byla zpracována v rámci projektu „Partnerské násilí: diferenciacie jeho podmínek, měření a hodnocení“ financovaného Grantovou agenturou ČR (18-23940S).

² Případnou korespondenci odesílejte na e-mailovou adresu: viktorie.palousova@gmail.com.

Například se jedná o *International Violence Against Women Survey – IVAWS*, jehož se v roce 2003 zúčastnila i Česká republika. O deset let později vznikl navazující výzkum s výmluvným názvem *Násilí v partnerských vztazích: výzkum navazující na IVAWS 2003*, kde již byli (jako potenciální oběti partnerského násilí) dotazováni i muži (Pikálková 2015a).

Způsoby zkoumání partnerského násilí se tedy postupně více a více zaostřovaly na vlastní problematiku a od konce 70. let byly silně ovlivněny perspektivou feministické teorie genderové asymetrie jako násilí mužů vůči ženám (např. Dobash & Dobash, 1979; Martin, 1981 obojí podle Johnson 1995). Aktivní však zůstala i větev vycházející z teorie rodinného násilí (např. Straus 1971; Gelles 1974 obojí podle Johnson 1995), která se spíše přiklání k genderové symetrii (původci partnerského násilí mohou být muži i ženy). Přičemž současné výzkumy se s těmito dvěma směry neustále vypořádávají.

V aktuální studii, jejíž data jsou pro tento článek využita, se mezi dotazovanými respondenty vyskytují jak ženy, tak i muži, což právě genderovou symetrii a asymetrii umožňuje testovat. Níže analyzovaná část dotazníku poskytuje výpovědi o případné viktimizaci i potenciálním páčání u jednotlivých měřených položek násilí. To dále nabízí možnost sledovat míru reciprocit násilí ve vztazích respondentů.

Genderová a/symetrie a reciprocita partnerského násilí

Zjišťování genderové symetrie a asymetrie vychází z otázky, zda „*je násilí v partnerském vztahu genderově symetrické, tzn. užívané rovnoměrně ženami i muži v heterosexuálních vztazích – či je asymetrické, tzn. muži a ženy jakožto agresori se chovají jiným způsobem a s odlišnými důsledky?*“ (Pikálková 2015a, s. 21). Poměrně nedávno publikovaná přehledová studie (Razera, Gaspodini & Falcke 2017), která analyzuje literaturu uvedenou mezi lety 2010 – 2015, identifikovala šest různorodých výstupů v rámci diskuse o a/symetrii:

- 1) Jak muži, tak i ženy mohou být pachateli v určitých typech násilí (např. Bates et al., 2014; Corbally, 2015; Myhill, 2015). Násilí má dále tendenci začít asymetricky a časem se stát symetrické (Leonard et al., 2014).
- 2) Gender hraje důležitou roli při vysvětlování domácího násilí (např. Dragiewicz & DeKeseredy, 2012; Hamby, 2014; Umubyeyi, Mogren, Ntaganira, & Krantz, 2014). Například, pokud není muž agresivní vůči své partnerce, tak z důvodu, že je to žena, ne že je to jeho partnerka. Naopak, pokud je žena agresivní vůči svému partnerovi, tak právě proto, že je to její partner, ne protože je to muž (Cross, Tee, & Campbell, 2011).

- 3) Pokud se ukáže podobnost v páčání násilí u žen a mužů, pak se odhalí genderová symetrie i v domácím násilí (Carlyle, Scarduzio, & Slater, 2014; Winstok, 2013; Zaroni et al, 2014).
- 4) Při porovnávání feministického a rodinných přístupů (Goicolea et al., 2012) dochází k převažování genderové neutrality (Bumiller, 2010).
- 5) Existují prediktory domácího násilí, jako je například vzdělání, deprese či zneužívání drog (Melander et al., 2010), sociální podpora, vyrůstání v násilném prostředí v rodině, neuzavřené manželství (Nybergh, Taft & Krantz, 2013) a jiné. Stejně tak existují ukazatele, jako jsou například depresivní příznaky (Renner et al., 2014), manželská nespokojenost a rozvod (Ackerman, 2012), horší fyzické zdraví, deprese a strach, které platí pouze pro ženské oběti (Sillito, 2012).
- 6) Poslední bod obsahuje mix přístupů vztažených k genderové a/symetrii v souvislosti s dalšími vysvětlujícími proměnnými, jako je vliv rodinného původu (Miller, Cater, Howell, & Graham-Bermann, 2014), strategie ke zvýšení hledání pomoci (Simmons et al., 2011), násilí v intimních vztazích mezi adolescenty lišící se od toho u dospělých (Messinger, Fry, Rickert, Catalozzi & Davidson, 2014) atp.

Někteří autoři se shodují, že přestože existuje množství výstupů, jednoznačné označení partnerského násilí za symetrické či asymetrické, může vést ke špatné intervenci s nežádoucími účinky (Allen 2011). S tím však například nesouhlasí Caldwell a jeho spolupracovníci (2012), kteří tvrdí, že důsledky domácího násilí trpí více ženy, především v kontextu zranění či posttraumatického stresu.

Johnson (1995) se již v polovině 90. let pokusil oběma větvím (feministické a rodinné) dát pro vysvětlení partnerského násilí svůj prostor, protože tuto problematiku nepovažuje za jednotný fenomén. Každý z těchto přístupů používá jinou metodologickou strategii a pokrývá odlišné typy partnerského násilí, které se vztahují i k otázce genderových rozdílů v páčání a viktimizaci. V souvislosti s tím odhalil, že nejde pouze o odlišnost v genderové symetrii, ale i ve frekvenci incidentů, závažnosti následků a vzájemnosti či obousměrnosti páčání násilí, tedy reciprocitě.³ Všechny tyto čtyři faktory hrají samostatnou roli, což například potvrzují i Whitaker s kolegy (2007), že výskyt reciprocity ne nutně znamená rovnost či podobnost ve frekvenci a závažnosti páčání násilí každého z partnerů.

---

³ V zahraniční literatuře se můžeme setkat s pojmy „reciprocity“, „mutuality“ či „bidirectional and unidirectional violence“.

V pozdějších letech Johnson (2006) definoval čtyři násilné vzorce chování mezi partnery, pro něž je zásadní ne/přítomnost motivu kontroly partnera:

- 1) *Situační párové násilí* (situational couple violence) pravděpodobně bývá důsledkem eskalace partnerské hádky. Předpokladem je, že oba partneri se v těchto situacích mohou chovat násilně ale ne za účelem ovládnutí druhého.
- 2) *Násilný vzdor* (violent resistance) jako reakce na násilí kontrolujícího partnera.
- 3) *Intimní terorismus* (intimate terrorism), představuje domácí násilí, jak jej například definují neziskové organizace pracující s jeho oběťmi⁴ a jak je i zakotvené v české legislativě.⁵ V tomto případě je partner násilný za účelem kontroly vůči oběti, která se takto nechová.
- 4) *Vzájemné násilné ovládnutí* (mutual violent control) předpokládá agresivitu od obou partnerů za účelem oboustranné kontroly (jakéhosi soupeření o dominanci).

Johnson (2006) předpokládá (byť přiznává, že na to nemá žádný přímý důkaz), že oběti i pachatelé třetího modelu se, kvůli obavě ze zásahu policie v souvislosti s jejich přiznáním k násilí, nedostanou mezi statistiky sebrané reprezentativním výzkumem. Naopak první model se ve výzkumech objevovat bude, ale nepředstavuje riziko, které by bylo třeba řešit vnějšími zásahy (policie, pomáhající instituce, rozvodové řízení atp.).

Genderová a/symetrie a reciprocita partnerského násilí mezi studenty

Pokud bychom se zaměřili na zahraniční práce, které sledují partnerské násilí mezi studenty vysokých škol, zároveň genderovou a/symetrii a případnou reciprocitu, pak narazíme na sedm článků⁶ zaměřených především na fyzické násilí

---

⁴ Například Bílý kruh bezpečí definuje domácí násilí jako: „...fyzické, psychické nebo sexuální násilí mezi intimními partnery, tj. manžely, druhy apod.“ které je vždy jednostranné. Expertní skupina Aliance proti domácímu násilí identifikuje jeho klíčové znaky: opakování a dlouhodobost, eskalace, rozdělení rolí a neveřejnost. Zdroj: <https://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>

⁵ Partnerské násilí je od roku 2004 zahrnuto v trestním zákoníku pod § 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí se základní trestní sazbou šest měsíců až čtyři léta. Potenciální oběti jsou pojaty v širším měřítku a zahrnují osoby od partnera, přes rodiče po děti pachatele. Týrání se vykládá jako: „Zlé nakládání s osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškozování, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám, k žebrotě nebo činnosti, které týranou osobu neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují apod.).“ Zdroj: <https://www.domacinasili.cz/pravni-uprava/trestni-zakonik-tyrani-osoby-zijici-ve-spolecnem-obydli-199/>

⁶ Články byly vyhledány v rámci přehledové studie Chana (2011), který sledoval období 1998 – 2010. Ve studii autorů zaměřených na roky 2010 – 2015 (Razera, Gaspodini & Falcke 2017) ani v rámci osobního vyhledávání nebyly nalezeny žádné další relevantní studie.

nebo v kombinaci s psychickým či výjimečně i se sexuálním násilím. Nejvíce jich pochází od Strause eventuelně ve spoluautorství s kolegou Ramirezem.

Straus ve dvou studiích (2004, 2008) s rozestupem čtyř let analyzuje data z mezinárodního výzkumu partnerského násilí (*International Dating Violence Study*). První článek obsahuje výsledky z 31 univerzit 16 zemí světa a druhý z 68 univerzit 32 zemí světa pouze o výskytu fyzického násilí. Dřívější výzkum celkově ukazuje 29% prevalenci fyzického násilí. Závažnější formy byly zaznamenány přibližně v 10 %. Podobné výsledky nabízí i novější studie. Obě analýzy dále vykazují vyšší podíl žen na páčání fyzického násilí (první studie hovoří o dvou třetinách sledovaných univerzit, druhý o dvou třetinách zemí, kde se převaha fyzického násilí ze strany žen vyskytla). V novějším článku bylo páčání mírnějšího fyzického násilí ze strany žen o 29 % a závažnějšího násilí o 39 % vyšší než ze strany mužů. Zde se také ukázalo, že 70 % méně závažných a 60 % závažnějších případů jsou vzájemně násilné. V případě jednosměrnosti dominovaly ženy pachatelky, a to ve všech sledovaných zemích. Na druhou stranu v obou studiích muži převládali v páčání fyzického násilí, které mělo za důsledek zranění.

Obdobné výsledky vyšly i Strausovi ve spolupráci s Ramirezem (2007), kteří se zaměřili na čtyři univerzity v USA a Mexiku. Podobnost se týkala jak vzájemnosti (71 % méně závažných forem a 57 % závažnějších forem fyzického násilí), tak i převahy žen jako pachatelek v případě jednosměrně násilných vztahů. Tento trend autoři v článku vysvětlují jako specifikum mladých lidí a to analýzou celkové populace, kde ve všech věkových kategoriích, až právě na tu nejmladší, převažují muži jako pachatelé fyzického násilí. Konkrétně, ve věku mezi 18. až 19. rokem je rozdíl v napadání partnerů jejich ženskými protějšky o 47 % vyšší než naopak.

Další čtyři menší studie se zakládaly na vzorku hispánských studentů na amerických univerzitách (Allen, Swan & Raghavan 2009), dále na vzorku amerických (Cercone, Beach & Arias 2005), španělských (Muñoz-Rivas, Graña Gómez, O'Leary & Lozano 2007) a novo-zélandských studentů (Robertson & Murachver 2007). Vždy bylo sledováno fyzické a ve dvou případech i psychické násilí (Cercone, Beach & Arias 2005, Muñoz-Rivas et al. 2007). Ve všech výzkumech byla zjištěna genderová symetrie u většiny měřených položek nebo případná převaha ženských pachatelek. Pokud se sledovala i viktimizace, pak se tento trend projevoval i v opačném směru - buď v podobě genderové symetrie, nebo ve větší míře mužských obětí v rámci jednotlivých měřených položek.

Ve výzkumu o hispánských studentech na amerických univerzitách (Allen, Swan, and Raghavan 2009) se sledovaly pouze méně závažné formy partnerského násilí (fyzické, psychické a sexuální), kde byla zjištěna vyšší míra páčání ženami u některých měřených položek, nicméně v rámci path analýzy autoři zjistili, že se většinou jedná o reakci na viktimizaci násilným mužem. Toto svými výsledky naopak zpochybňují novozélandští autoři Robertson a Murachver (2007) sledující pouze fyzické násilí, kteří upozorňují na tendenci výzkumníků zlehčovat násilí páchané ženami a navrhují, aby vědci byli více otevřeni možnosti, kdy jsou v páčání partnerského násilí ženy více, než se doposud předpokládalo, podobné mužům.

Data

Cílem analýzy je navázat na zahraniční literaturu testováním genderové a/symetrie (zda měřené formy násilí páchají spíše muži, spíše ženy, či vyrovnaně) a případné reciprocity násilí (zda je páchání měřených forem násilí vzájemné, nebo jednostranné) ve vztazích studentů vysokých škol. Oproti zahraničním studiím se však analýza zaměří na více forem partnerského násilí a bude detailně sledovat jednotlivé měřené položky.

Zdrojová data pochází z pilotní sondy k ověřování dotazníku pro další plánovaný výzkum partnerského násilí, která byla provedena v rámci projektu podpořeném Grantovou agenturou České republiky 18-23940S „Partnerské násilí: diferenciacie jeho podmínek, měření a hodnocení.“ Skupinový sběr dat pomocí anonymních dotazníků proběhl v období říjen – listopad 2018 mezi studenty vysokých škol: FSE UJEP, UHK, ČZU Suchdol, FF UK, VŠE Praha, VŠO Praha. Šetření se celkově zúčastnilo 379 respondentů – 120 mužů (31,7 %) a 259 žen (68,3 %), ve věkovém průměru 22 let (SD=2,8). Většina studentů žila v partnerském vztahu (28,9 % odděleně, 26,9 % ve společné domácnosti a 1,1 % ženatý/vdaný ve společné domácnosti), nebo alespoň prožila partnerský vťah trvající déle než 3 měsíce (26,3 %). Zbytek nikdy neměl partnerský vztah (8,5 %), měl vztah kratší než 3 měsíce (7,7 %), nebo žil v jiném vztahovém uspořádání (0,8 %).⁷

Vzhledem k výše zmíněné technice sběru dat a charakteru výzkumu se nejedná o reprezentativní výběr pro celou populaci studentů vysokých škol. Výsledky je proto třeba vnímat jako sondu do problematiky partnerského násilí cílové skupiny.

Měření viktimizace a páchání jednotlivých forem partnerského násilí

Část dotazníku se zaměřovala pouze na respondenty, kteří během účasti na šetření byli v partnerském vztahu nebo prožili partnerský vztah trvající déle než tři měsíce. Tuto skupinu tvořilo 312 respondentů - 92 mužů (29,5 %) a 220 žen (70,5 %), ve věkovém průměru 22 let (SD=2,8). Zastoupení jednotlivých forem partnerského soužití ve výsledném výběru bylo následující: 34,6 % žijící s partnerem/partnerkou nebo manželem/manželkou odděleně, 32,4 % s partnerem/partnerkou ve společné domácnosti, 31,7 % nemá stálého partnera/partnerku, ale měl/a vztah delší než 3 měsíce a 1,3 % ženatý/vdaný ve společné domácnosti.

Měřené formy násilí, až na drobné úpravy a redukci množství položek, vychází z operacionalizace použité v reprezentativním výzkumu celé populace *Násilí v partnerských vztazích: výzkum navazující na IVAWS 2003* (např. Pikálková, Podaná & Buriánek 2015) a taktéž se inspirují reprezentativním šetřením na populaci ve věku 15 – 29 let v rámci disertační práce Soudkové (2011) *Partnerské násilí ve vztazích mladých Čechů*. Aktuální výsledky proto budou porovnávány právě s těmito dvěma předchozími výzkumy.

V pilotní sondě jsou zastoupeny všechny tradičně sledované formy partnerského násilí (např: Berry 2000; Gelles 2003; Voňková, Huňková 2004) – *fyzické*

⁷ Vždy jsou uvedena platná procenta. Podíl chybějících údajů nikdy nepřesahuje 5 %.

násilí (facka, prudké strčení, kopnutí, sražení na zem, úder předmětem, napadení, které způsobilo zranění a vyhrožování fyzickým násilím či zbraní vyvolávající obavu), *sexuální násilí* (vynucení pohlavního styku pomocí citového nátlaku nebo vydírání, za pomoci fyzické síly – např. držení či násilí), *ekonomické násilí* (kontrola nad financemi, malé přispívání na společné aktivity, utrácení či půjčování si společných peněz nebo prodej společného majetku) a *psychické násilí* (úmyslné zničení vlastněné věci, zákaz styku s jinými lidmi, kontrola aktivit, urážky či nadávky).

Dále jsou přidány dvě nové testované položky, které vytváří oproti předchozímu výzkumu *Násilí v partnerských vztazích* (např. Pikálková, Podaná & Buriánek 2015) novou kategorii *symbolické násilí* (partner si nechává sloužit i v maličkostech, nucení k souhlasu s věcmi a názory evidentně nesprávnými) vycházející například z kritické teorie A. Honnetha či klasické koncepce P. Bourdie (Buriánek, 2019).

Viktimizace i páčání jednotlivých forem partnerského násilí bylo celkově měřeno baterií 14 výroků (viz Příloha), které respondenti hodnotili pomocí sedmi-bodové škály (nikdy, jednou, několikrát za rok, skoro každý měsíc, několikrát do měsíce, alespoň jednou týdně a neustále).⁸ Kromě viktimizačních otázek (zda se jim daná událost stala či stávala ze strany partnera) byla ke každé položce přiřazena otázka na páčání (zda daný čin udělali svému partnerovi). Jednotlivé formy násilí zastupují dva až čtyři výroky (dělení viz Příloha), které tvoří indexy – ukazatele, kolik procent respondentů zažilo alespoň jednu z měřených položek dané formy násilí (zvláště z pozice oběti a z pozice pachatele). Indexy jsou nejprve podrobeny deskriptivním statistickým analýzám za účelem zjištění genderové a/symetrie a míry recipacity (či jednosměrnosti) u jednotlivých forem partnerského násilí. Tyto výsledky jsou dále porovnány se studií Soudkové (2011).

Posléze je každému indexu věnována samostatná kapitola zaměřená na prevalenci jednotlivých měřených položek a jejich genderové rozdíly jak ve viktimizaci tak v páčání. Otázky na viktimizaci jsou dále srovnávány s výstupy výzkumu *Násilí v partnerských vztazích* (např. Pikálková, Podaná & Buriánek 2015). Tyto kapitoly jsou případně doplněny analýzou dalších souvisejících viktimizačních otázek, které jsou dotazníkem aktuálního výzkumu taktéž měřeny, ale nespádají do výše zmíněných 14 výroků baterie a nejsou doplněny podotázkami ohledně páčání. Například sem patří dílčí otázky k fyzickému (agresivní chování vůči okolí), sexuálnímu (nevhodné dotýkání, využití bezbrannosti k pohlavnímu styku atp.) a psychickému násilí (žárlení, podezírání z nevěry, vyhrožování rozchodem, ponižování, stalking, vyhrožování atp.).

---

⁸ V níže uvedených grafech je sedmi-bodová škála zredukována na tři kategorie: nikdy, zřídka (jednou – několikrát za rok) a častěji (skoro každý měsíc – neustále).

Výsledky

A/symetrie a reciprocita u jednotlivých forem partnerského násilí

Základní vhléd do problematiky nabízí Graf 1, kde jsou prezentovány prevalence alespoň jedné zkušenosti s viktimizací a pácháním jednotlivých forem násilí. Dále Tabulka 1 představuje podíly vzájemně násilných⁹ a jednosměrných vztahů – případy, kde byly zaznamenány pouze ženy jako pachatelky¹⁰, nebo pouze muži jako pachatelé.¹¹ Hodnoty vychází z výpovědí všech a zvláště z výpovědí žen a mužů.

Nejběžnější formou partnerského násilí je psychické, s nímž má bez významnějších genderových rozdílů zkušenost necelá polovina respondentů z pozice oběti (46,2 %) a o něco menší podíl z pozice pachatele (43,5 %). Analýza dat ukazuje, že necelé dvě třetiny (63,6 %) studentů užívá psychické násilí v partnerském vztahu reciprocně. V případě jednosměrně násilných vztahů byly hodnoty páchání genderově vyrovnané.

Nově zařazené symbolické násilí je druhou nejčastější formou násilí, jíž byla viktimizována třetina respondentů (34,0 %, se statisticky signifikantně vyšším podílem mužů) a o něco menší procento se doznalo k jejímu páchání (29,7 %). Obdobně jako u psychického násilí byla zaznamenána dvoutřetinová reciprocita násilného chování (66,1 %) a genderově rovnoměrné podíly jednosměrně násilných vztahů.

Čtvrtina respondentů byla viktimizována fyzickým násilím (25,0 %) se signifikantně vyšším podílem mužů. K páchání se přiznala pětina dotazovaných (20,3 %) bez významného genderového rozdílu, nicméně podíl žen byl o něco vyšší. Reciprocita, oproti předchozím dvěma formám partnerského násilí, byla poměrně nízká, a to přibližně čtvrtinová (26,2 %). Není tedy překvapivé, že v případě jednosměrně násilných vztahů dominovaly ženské pachatelky (50,5 % oproti 23,4 % mužů). Nicméně výpovědi žen a mužů se v tomto ohledu mezi sebou lišily, avšak díky malému výběru není tento rozdíl statisticky signifikantní.

Pětina respondentů bez genderového rozdílu zažila viktimizaci sexuálním násilím (19,3 %) a 11 % se doznalo k jeho páchání s o něco vyšším zastoupením mužů (bez statistické významnosti). Ve vzájemně sexuálně násilném vztahu žije (podobně jako v případě fyzického násilí) přibližně čtvrtina respondentů (26,4 %), kterých se sexuální násilí týká. Pachatelé jednosměrně násilných vztahů byli označováni spíše muži (48,6 % oproti 25,0 % žen), ale výpovědi mužů a žen byly v podstatě opačné - muži za jediného původce násilí ve větší míře označovali ženy a naopak ženy ve větší míře muže. Tento vztah byl statisticky prokázán.

Nejméně často byli respondenti viktimizováni ekonomickým násilím (17,3 %) se signifikantně vyšším podílem mužů. Páchání bylo zastoupeno v podobné míře jako viktimizace (17,7 %), ale bez významnějšího genderového rozdílu. Ukázalo se, že ve

⁹ Reciprocita je počítána jako podíl těch, kteří byli viktimizováni a zároveň páchali, z té části respondentů, kteří vypovídali buď o viktimizaci a/nebo o páchání dané formy násilí.

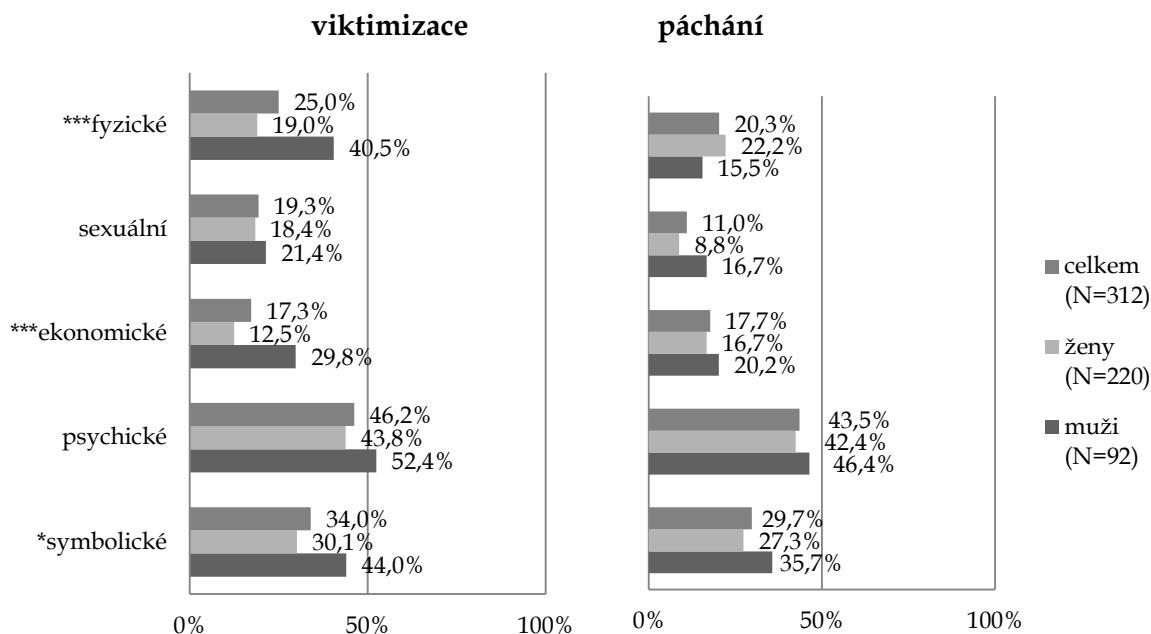
¹⁰ Pouze ženy vypovídaly o páchání nebo pouze muži o viktimizaci jejich partnery.

¹¹ Pouze muži vypovídali o páchání nebo pouze ženy o viktimizaci jejich partnery.

vzájemně ekonomicky násilném vztahu žije 40 % respondentů. A u jednosměrně násilných vztahů jako pachatelky dominovaly ženy.

Graf 1. Genderové rozdíly u viktimizace a páčání jednotlivých forem partnerského násilí

Pozn.: Zobrazena jsou platná procenta alespoň jedné zkušenosti s viktimizací či páčáním dané formy násilí v současném či posledním vztahu trvajícím déle než 3 měsíce, chí kvadrát test genderových rozdílů: * $p < 0,05$, *** $p < 0,001$.

Ve výzkumu Soudkové (2011) vykazovalo fyzické a sexuální násilí přibližně třetinovou prevalenci (o něco vyšší podíl než v aktuální studii) a v případě psychického a ekonomického dokonce téměř tři čtvrtinovou (výrazně vyšší podíl).¹² Zjištěné genderové rozdíly u fyzického (signifikantně vyšší podíl mužských obětí a mírně vyšší podíl ženských pachatelek) a psychického násilí (genderová symetrie jak ve viktimizaci, tak v páčání) byly u Soudkové (ibid) ve srovnání s aktuálním výzkumem podobné. V případě sexuálního násilí byl však prokázán statisticky signifikantně vyšší podíl ženských obětí a zároveň mužských pachatelů a u ekonomického násilí vyšší podíl ženských pachatelek, přičemž viktimizace se ukázala jako genderově symetrická (ibid). Zjištěná reciprocita násilného chování byla ve výzkumu Soudkové (ibid) s hodnotami aktuální studie srovnatelná jen u fyzického násilí a u odpovědí žen ohledně ekonomického násilí.

Odlišnosti mezi aktuálním výzkumem a výsledky Soudkové (ibid) lze odůvodnit zařazením vyššího počtu měřených položek do jednotlivých indexů, kdy procentuální zastoupení samotných odpovědí nebyla v práci uvedena. To se nejvíc projevilo u ekonomického násilí, kde byly oproti aktuálnímu výzkumu zařazeny dvě otázky navíc. U ostatních indexů se počet lišil o jednu měřenou položku.

¹² Symbolické násilí do výzkumu Soudkové (2011) nebylo zahrnuto.

Tabulka 1. Reciprocita versus jednosměrnost páčání násilí dle pohlaví a formy násilí

Fyzické násilí (n=107)	Reciproční páčání	Páchá pouze žena	Páchá pouze muž
Celkem	26,2	50,5	23,4
Výpovědi žen	27,5	42,0	30,4
Výpovědi mužů	23,7	65,8	10,5
Sexuální násilí (n=72)			
Celkem	26,4	25,0	48,6
Výpovědi žen	22,9	16,7*	60,4**
Výpovědi mužů	33,3	41,7*	25,0**
Ekonomické násilí (n=75)			
Celkem	40,0	41,3	18,7
Výpovědi žen	34,0	42,6	23,4
Výpovědi mužů	50,0	39,3	10,7
Psychické násilí (n=165)			
Celkem	63,6	18,8	17,6
Výpovědi žen	61,2	18,1	20,7
Výpovědi mužů	69,4	20,4	10,2
Symbolické násilí (n=115)			
Celkem	66,1	17,4	16,5
Výpovědi žen	67,6	12,2	20,3
Výpovědi mužů	63,4	26,8	9,8

Pozn.: Zobrazena jsou platná procenta, chí kvadrát test genderových rozdílů: *p < 0,05, **p < 0,01

Fyzické násilí

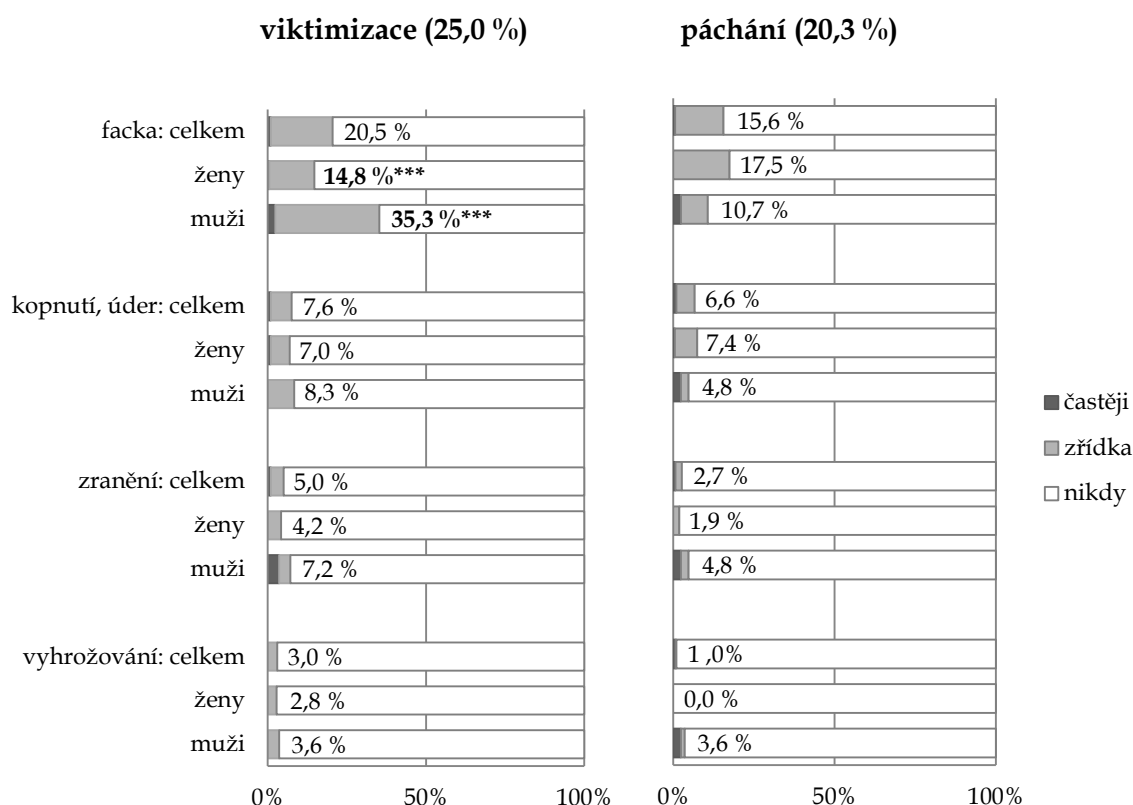
Při detailnějším pohledu na měřené položky indexů lze popsat podrobnější charakteristiky jednotlivých forem násilí. V případě fyzického násilí se většinou jedná o méně častý výskyt.¹³ Největší podíl, a to především na viktimizaci má udělení facky (20,5 %, viz Graf 2. Viktimizace a páčání fyzického násilí), kterou uvádí signifikantně více mužů (35,3 %) než žen (14,8 %). Tato tendence (byť už ne signifikantní) se objevuje i ve výpovědích respondentek, které se ve větší míře doznávají, že svému partnerovi facku daly (17,5 % vs. 10,7 % mužů).

O něco vyšší podíl viktimizovaných mužů lze sledovat i v případě napadení se zraněním (celkový výskyt 5,0 %), nicméně ti se v tomto ohledu také častěji stavěli do role pachatele. Výskyt dalších měřených forem fyzického násilí, jako je prudké strčení, kopnutí, sražení na zem či udeření předmětem (*kopnutí, úder*, 7,6 %) a vyhrožování fyzickým útokem či zbraní (*vyhrožování*, 3 %), byl již poměrně genderově vyvážený.

¹³ Pro účely tohoto článku pojmenovanou jako „zřídka“ tzn. jednou či několikrát za rok.

Pro srovnání, ve výzkumu *Násilí v partnerských vztazích* (Pikálková 2015b), kde byla sledována pouze viktimizace, byla facka měřena spolu s dalšími jevy jako kopnutí, kousnutí či úder pěstí. O viktimizaci vypovídalo 11,7 % žen a 6,3 % mužů – za celý život a 3,9 % žen a 3,6 % mužů za posledních pět let. Oproti aktuálnímu výzkumu tedy byla prevalence celkově nižší, genderový rozdíl za posledních 5 let vyrovnaný a celoživotně byla viktimizace fyzickým násilím typická spíše pro ženy.

Graf 2. Viktimizace a páchání fyzického násilí

Pozn.: Celkem (N=312), ženy (N=220), muži (N=92). Zobrazena jsou platná procenta alespoň jedné zkušenosti s viktimizací či pácháním měřené položky dané formy násilí v současném či posledním vztahu trvajícím déle než 3 měsíce. V názvu grafu jsou uvedena celková procentuální zastoupení indexu. Chí kvadrát test genderových rozdílů: ***p < 0,001.

Lze předpokládat, že značný podíl na výše uvedených rozdílných výsledcích aktuální studie a výzkumu *Násilí v partnerských vztazích* (Pikálková 2015b) má odlišná operacionalizace. Výrok, kde se vyskytuje pouze facka, nemusí působit příliš závažně oproti celému balíčku dalších násilných forem (kopnutí, kousnutí či úder pěstí). Facka jako taková se podle těchto výsledků zdá být relativně běžnou součástí partnerských vztahů studentů směřovanou především k mužům. Na druhou stranu závažnější projevy fyzického násilí nepřesahují 10% hranici prevalence podobně, jako tomu je v již zmíněném výzkumu.

Další položku napadení se zraněním (*zranění*) předešlý výzkum nesledoval. Nicméně byla zjišťována potřeba lékařského ošetření, kterou využilo 13 % obětí

fyzického či sexuálního násilí se signifikantně vyšším podílem žen (Kolínská 2015). V případě aktuálního výzkumu byla necelá pětina obětí fyzického či sexuálního násilí (bez významného genderového rozdílu) napadena se zraněním. Poslední položka vyhrožování fyzickým útokem či zbraní (*vyhrožování*) mělo srovnatelnou prevalenci s hodnotami předchozího výzkumu za posledních pět let (pod 3 %, Pikálková 2015b), nicméně s výraznějším zastoupením ženských obětí.

V dotazníku aktuální studie se vyskytoval další blok pouze viktimizačních otázek. Zde byli respondenti například dotazováni, zda se jejich partner někdy choval agresivně vůči okolí. Pozitivně odpovědělo 27,6 % studentů bez významnějšího genderového rozdílu, se zápornou korelací s indexem měřených forem fyzického násilí (Pearsonův korelační koeficient = -0,623, $p < 0,01$). Agresivita partnerů respondentů na veřejnosti tedy nevypovídá o jejich násilném chování v partnerském vztahu.

Sexuální násilí

Stejně jako u fyzického násilí se i u sexuálního násilí většinou jedná o méně častý výskyt jednotlivých incidentů (viz Graf 3). Zásadní podíl na viktimizaci má sexuální styk, který byl vynucen pomocí citového nátlaku či vydírání (*vydíráním*: 18,4 % ženy a 20,3 % muži). O dalších závažnějších praktikách, jako jsou užití fyzické síly či hrozby k vynucení sexuálních praktik (*fyzickou silou*: 3,7 % ženy a 2,4 % muži) nebo donucení k pohlavnímu styku násilím (*násilím*: 1,7 % ženy a 2,4 % muži), vypovídalo pouze několik jednotlivců. Genderové rozdíly nebyly ani u jedné z měřených položek signifikantní.

Stejně tak i v případě páchání dominovaly výpovědi o sexu vynuceném citovým nátlakem či vydíráním (celkem 9,6 % - 8,3 % žen a 13,1 % mužů). Ve všech měřených položkách se k činu doznávali spíše muži, byť tyto rozdíly nebyly statisticky signifikantní. K donucení k sexu s použitím fyzické síly nebo k pohlavnímu styku násilím se až na jednu výjimku nepřiznala žádná žena. Na druhou stranu absolutní hodnoty přiznaných pachatelů činí pouze jednotky mužů.

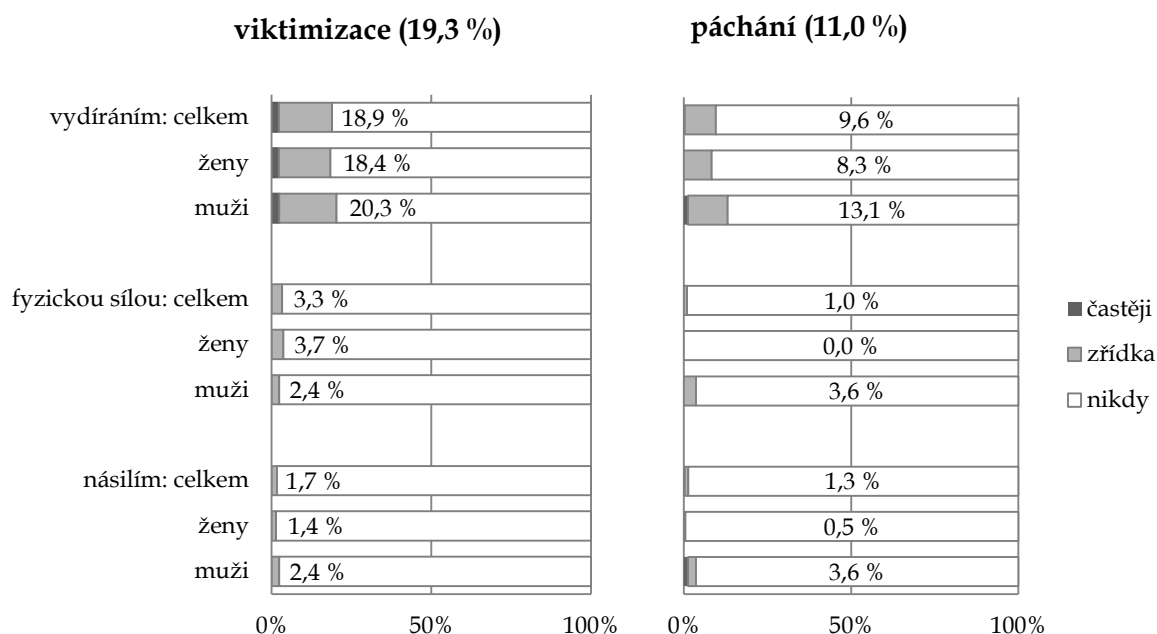
Ve výzkumu *Násilí v partnerských vztazích* (Pikálková 2015b) bylo sexuální násilí měřeno položkami: vynucený sexuální styk, pokus o vynucený sexuální styk, osahávání, vynucená aktivita s jinou osobou a jiné sexuální násilí. Srovnání měřených výsledků je tedy možné pouze s položkou vynucený sexuální styk, který zažilo 2,3 % žen a 0,1 % mužů za celý život a 0,5 % žen za posledních 5 let.¹⁴ Tato čísla jsou tedy spíše podobná závažnějším donucovacím prostředkům, jako je fyzická síla či přímo násilí.

Nicméně v dotazníku aktuálního výzkumu byly ještě přidány další, pouze viktimizační otázky, a to na nevhodné dotýkání či jiné sexuální obtěžování a využití bezbrannosti k sexu. S obtěžováním má zkušenost 15,1 % respondentů a každý desátý student vypovídal o využití bezbrannosti k pohlavnímu styku například z důvodu opilosti či vlivu drog (v obou případech bez větších genderových rozdílů).

¹⁴ V případě mužů nebylo zjištěno.

V předchozím výzkumu (ibid) bylo z těchto dvou položek sledováno pouze obtěžování, o němž vypovídala 2 % žen a jen jeden muž.

Graf 3. Viktimizace a páchání sexuálního násilí

Pozn.: Celkem (N=312), ženy (N=220), muži (N=92). Zobrazena jsou platná procenta alespoň jedné zkušenosti s viktimitizací či pácháním měřené položky dané formy násilí v současném či posledním vztahu trvajícím déle než 3 měsíce. V názvu grafu jsou uvedena celková procentuelní zastoupení indexu.

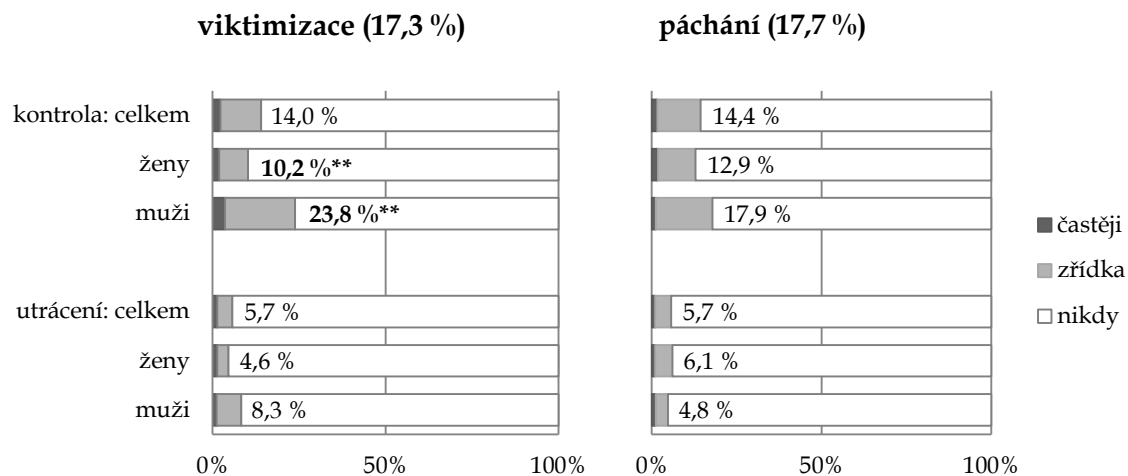
Ekonomické násilí

Vyšší podíl na celkovém procentu viktimitizovaných ekonomickým násilím (17,3 %) měla první měřená položka kontrola výdajů či záměrně nízká finanční participace na společných aktivitách (*kontrola*: 14,0 %) se statisticky signifikantně vyšším zastoupením mužů (23,8 %) než žen (10,2 %, viz Graf 4). Na druhou stranu se k tomu muži také častěji přiznávali, byť tento rozdíl nebyl statisticky prokázán.

S druhou měřenou položkou utrácení nebo půjčování společných peněz pouze pro vlastní potřebu případně prodej společných věcí (*utrácení*) mělo zkušenost 5,7 % respondentů, kdy byli opět o něco více viktimitizováni muži. O páchání vypovídalo totožné procento dotazovaných bez významnějších genderových rozdílů.

V předchozím výzkumu *Násilí v partnerských vztazích* (Podaná 2015) byli sledováni respondenti obou pohlaví pouze v položce kontroly nad financemi. Výsledky se pohybovaly na obdobných hodnotách avšak bez signifikantního genderového rozdílu (17,3 % muži, 16,1 % ženy).

Graf 4. Viktimizace a páčání ekonomického násilí

Pozn.: Celkem (N=312), ženy (N=220), muži (N=92). Zobrazena jsou platná procenta alespoň jedné zkušenosti s viktimizací či páčáním měřené položky dané formy násilí v současném či posledním vztahu trvajícím déle než 3 měsíce. V názvu grafu jsou uvedena celková procentuelní zastoupení indexu. Chí kvadrát test genderových rozdílů: **p < 0,01.

Psychické násilí

Psychické násilí se projevovalo především ve formě *kontroly* partnerem (viz Graf 5), jako je zákaz styku s některými lidmi, podrobná kontrola, kde se partner nachází a co dělá. V případě viktimizace se jednalo o více než třetinu studentů (36,5 %) a 6,3 % respondentů vypovídalo o občasné nebo dokonce i časté prevalenci. U této položky se projevil signifikantně vyšší podíl viktimizovaných mužů (47,7 %) než žen (32,2 %). Muži se na druhou stranu také častěji označovali za ty, kteří právě své partnerky kontrolují (38,1 % oproti 27,2 % žen).

O něco méně bylo zastoupené *ponižování* partnerem (urážky a nadávky, 25,6 %) a obdobně tomu tak bylo i v doznání respondentů, že svého partnera ponižovali. Respondenti nejméně často vypovídali o *zastařování* (úmyslné zničení osobní věci, 8,3 %), k čemuž se doznalo pouze několik jednotlivců (4,9 %). Jak ve viktimizaci, tak v páčání ponižování a zastařování nebyly zaznamenány genderové rozdíly.

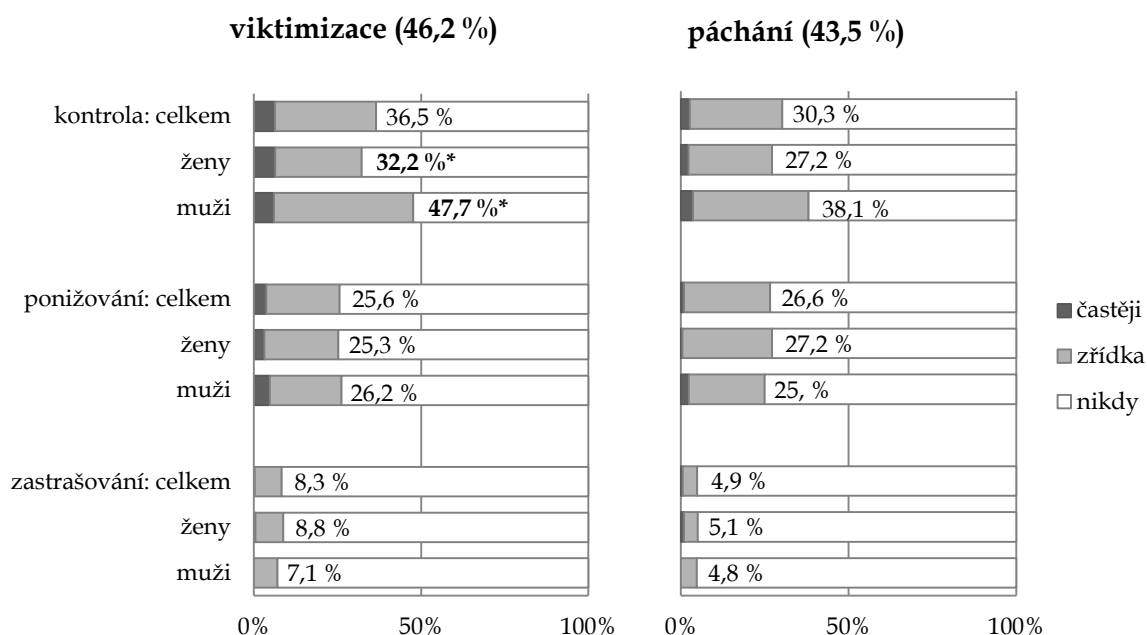
Pro srovnání, v předchozím výzkumu *Násilí v partnerských vztazích* (Podaná 2015) vyšly podobné výsledky. Kontrolu ze strany svých partnerů prožilo signifikantně více mužů (48,9 %) než žen (37,3 %), v zastařování v podobě ničení věci nebyl shledán generový rozdíl, pouze ponižování dosahovalo o něco nižší hodnoty s opět signifikantně vyšším zastoupením viktimizovaných mužů (18,4 % oproti 13,5 % žen).

Psychické násilí bylo v aktuálním výzkumu sledováno i v dalších pouze viktimizačních otázkách. Nejčastější prevalence byla zaznamenána u dotazu na žárlivost při komunikaci s osobami opačného pohlaví (64,9 %), dále podezírání z nevěry (36,8 %), kdy byli častěji podezíráni muži (statisticky signifikantní rozdíl ve výpovědích mužů 47,6 % a žen 32,7 % na hadině alfa=0,05) a vyhrožování rozchodem (21 %). Méně

zastoupené byly odpovědi u položek ponižování (12,4 %), stalkingu (12,0 %), vyhrožování sebevraždou (10,3 %) či vyhrožování ublížením či zničením života, když se s partnerem respondent rozejde (7,6 %).

Výstupy předchozího výzkumu *Násilí v partnerských vztazích* (Podaná 2015) na prvním místě taktéž uvádí žárlení, ale s celkově nižším zastoupením a signifikantně vyšším podílem vypovídajících mužů (52,3 % muži, 40,4 % ženy). U ostatních položek lze výsledky Podané (ibid) považovat za srovnatelné s aktuálním výzkumem s tím, že u většiny byla také prokázána signifikantně vyšší viktimizace mužů.

Graf 5. Viktimizace a páčání psychického násilí

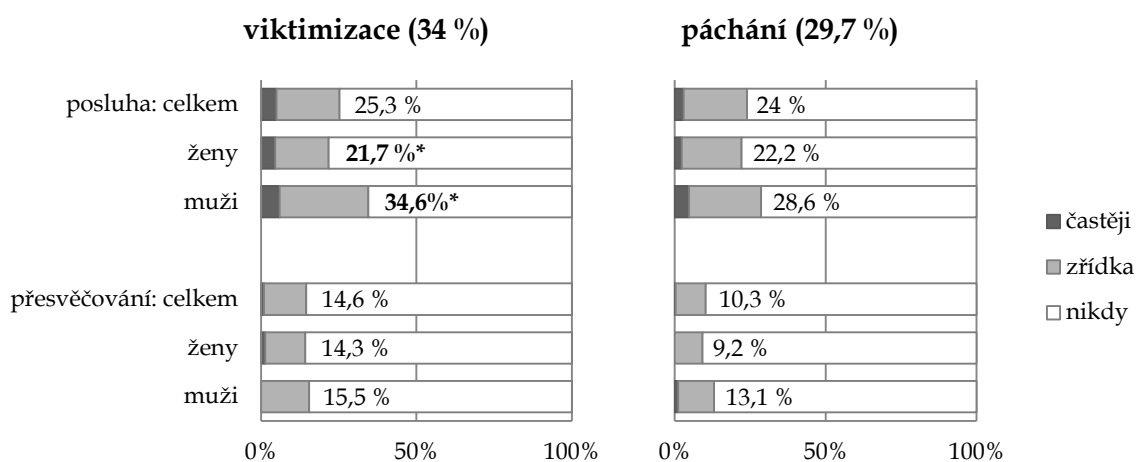

Pozn.: Celkem (N=312), ženy (N=220), muži (N=92). Zobrazena jsou platná procenta alespoň jedné zkušenosti s viktimizací či páčáním měřené položky dané formy násilí v současném či posledním vztahu trvajícím déle než 3 měsíce. V názvu grafu jsou uvedena celková procentuelní zastoupení indexu. Chí kvadrát test genderových rozdílů: *p < 0,05.

Symbolické násilí

V rámci nově zařazené formy násilí dominovala první položka „Nechal/a si sloužit i v maličkostech“ (*posluha*), o které vypovídala více jak čtvrtina respondentů se signifikantně vyšší viktimizací mužů (34,6 % oproti 21,7 % ženám, viz Graf 6). Nicméně muži se zároveň častěji doznávali, že si nechávali posluhovat. Zkušenost s druhou položkou: „Donutil/a mě souhlasit i s věcmi nebo názory evidentně nesprávnými,“ (*přesvědčování*) mělo celkem 14,6 % respondentů bez významnějšího genderového rozdílu, podobně jako v případě páčání (celkem 10,3 %).

Graf 6. Viktimizace a páčání symbolického násilí

Pozn.: Celkem (N=312), ženy (N=220), muži (N=92). Zobrazena jsou platná procenta alespoň jedné zkušenosti s viktimizací či páčáním měřené položky dané formy násilí v současném či posledním vztahu trvajícím déle než 3 měsíce. V názvu grafu jsou uvedena celková procentuelní zastoupení indexu. Chí kvadrát test genderových rozdílů: *p < 0,05.

Diskuse a závěr

Ze srovnání aktuálních dat z výzkumné sondy 312 českých vysokoškolských studentů s výsledky předchozího výzkumu *Násilí v partnerských vztazích* (Buriánek, Pikálková & Podaná 2015) lze shrnout, že studenti obecně více uvádí zkušenosti s viktimizací jednotlivými formami partnerského násilí. Nicméně pokud přihlídneme k měřeným položkám s vyšší mírou závažnosti, pak se hodnoty od předchozího výzkumu příliš neliší.

Viktimizace se v rámci indexů jednotlivých forem násilí ukázala buď jako genderově vyrovnaná (psychické a sexuální násilí) nebo asymetrická s vyšším podílem mužů v pozici oběti (fyzické, ekonomické a symbolické násilí). Podobné výsledky vychází i Soudkové (2011), pouze u sexuálního násilí byl zaznamenán signifikantně vyšší podíl ženských obětí. Výzkum *Násilí v partnerských vztazích* (Buriánek, Pikálková & Podaná 2015) naopak uvádí značně odlišné výstupy - v měřených položkách fyzického a sexuálního násilí byla zaznamenána vyšší viktimizace žen, v případě ekonomického násilí genderová vyrovnanost a u psychického násilí viktimizace spíše mužů. Zjištěné hodnoty aktuálním výzkumem zároveň odpovídají tendenci zahraničních výzkumů sledujících viktimizaci studentů partnerským násilím, které vypovídají buď o symetrické viktimizaci případně o vyšším zastoupení mužských obětí (Allen, Swan & Raghavan 2009; Muñoz-Rivas et al. 2007; Robertson & Murachver 2007).

V aktuální studii byly oproti výzkumu *Násilí v partnerských vztazích* (Buriánek, Pikálková & Podaná 2015) nově zařazeny podotázky na páčání měřených položek jednotlivých forem partnerského násilí. U žádného z indexů nebyl prokázán

signifikantní genderový rozdíl, ale k páčání fyzického násilí se doznalo o něco více žen, a to především k tomu, že partnerovi daly facku. Podobný výsledek přinesla i Soudková (2011) a například autoři Robertson a Murachver (2007), kteří u páčání závažnějších činů zaznamenali genderovou symetrii a u méně závažných činů větší zastoupení pachatelek.

U ostatních forem násilí v aktuálním výzkumu více či méně převažovali muži jako pachatelé, nicméně vždy bez signifikantního rozdílu. Výsledky Soudkové (2011) se od aktuálního výzkumu liší u ekonomického násilí, které zde signifikantně častěji páčali ženy. Nicméně, jak už bylo v rámci analýzy řečeno, index ekonomického násilí byl Soudkovou (ibid) měřen dvojnásobně vyšším počtem otázek. Mezi uvedenými zahraničními výzkumy na studentech byly dva, které kromě fyzického násilí ještě sledovaly psychické týrání, kde vycházela genderová symetrie u většiny položek nebo případně vyšší počet ženských pachatelek (Cercone, Beach & Arias 2005, Muñoz-Rivas et al. 2007).

Díky zařazení otázek do aktuálního výzkumu jak na viktimizaci, tak i na páčání bylo současně umožněno sledovat míru reciprocit násilí ve vztazích a případnou genderovou dominanci pachatelů jednosměrně násilných vztahů. Nejvyšší míru reciprocit, která dosahovala dvou třetin případů, vykazovalo psychické a symbolické násilí. V případech, kdy byla zjištěna jednosměrnost násilných vztahů, pak bylo zastoupení pachatelů a pachatelek u obou forem násilí genderově symetrické. V tomto ohledu se tyto dvě formy násilí sobě velmi podobaly.

Fyzické a sexuální násilí oproti tomu vykazovalo poměrně nízkou míru vzájemně násilných vztahů (okolo jedné čtvrtiny), a to jak ve srovnání s předchozími formami násilí, ale především se zahraniční literaturou. Například, jak je uvedeno v teoretické části, Straus (2008) na vzorku 68 univerzit ze 32 zemí světa uvádí průměrnou hodnotu obousměrnosti fyzického násilí 70 %. V případě jednosměrně násilných vztahů v aktuálním výzkumu dominovaly ženy jako pachatelky fyzického násilí a muži jako pachatelé sexuálního násilí.

V rámci analýzy reciprocit potažmo jednosměrnosti násilných vztahů se v aktuální studii objevily dvě charakterově podobné skupiny partnerského násilí s psychickými (psychické a symbolické násilí) a fyzickými projevy (fyzické a sexuální násilí), mezi nimiž se pohybuje ekonomické násilí (míra reciprocit 40 % a dominance žen v případě jednosměrně násilných vztahů). Soudková (2011) se v míře reciprocit s aktuálním výzkumem shoduje pouze v případě fyzického násilí a u viktimizace ekonomickým násilím vyplývající z výpovědí žen.

Výsledky tedy ukazují, že studenti z aktuálního výzkumu partnerského násilí mají, podobně jako v zahraničních studiích, svá specifika oproti celé populaci, a to především díky vyšší prevalenci méně závažných projevů násilí a převažující genderové symetrii ve viktimizaci. Vysvětlením může být mladý věk partnerů, kteří mírnější formy agrese užívají jako jednoduché řešení konfliktních situací. Na druhou stranu se částečně liší i od výstupů Soudkové (2011), nicméně to lze přisoudit odlišným počtům měřených otázek u jednotlivých forem násilí.

Výsledky výzkumu na českých studentech se ukázaly být jako specifické i v porovnání se zahraniční literaturou. Straus (2004) takové odlišnosti vysvětluje přes

kulturní vzorce. Například akceptování facky jako možné komunikace v partnerství nebo jako reprodukce fyzických trestů od rodičů. Pro hlubší vysvětlení jednotlivých odlišností by bylo třeba podrobnější analýzy – například vlivu vzorců chování rodičů studentů či dalších faktorů.

Nicméně je stále důležité brát v potaz, že výběr studentů z aktuálního výzkumu není reprezentativní. Dalším limitem je, že předchází výzkum na celé populaci *Násilí v partnerských vztazích* (Buriánek, Pikálková & Podaná 2015) pracoval pouze s viktimizačními otázkami. Klíčové tedy bude zajistit srovnatelná reprezentativní data pro celou populaci sledující jak viktimizaci tak i páchaní, aby bylo možné analyzovat případná specifika českých studentů v rámci a/symetrie a reciprocit partnerského násilí.

VIKTORIE PALOUŠOVÁ je studentka doktorského programu na Katedře sociologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Zaměřuje se na témata z oblasti kriminologie a sociálních deviací jako jsou například delikvence a viktimizace mládeže, partnerské násilí, stalking či kyberkriminalita. Tématu partnerského násilí se v roce 2015 věnovala v kapitole *Help-seeking behaviour among intimate partner violence victims* (Kolínská, 2015).

Literatura

- Ackerman, J. M. (2012). The relevance of relationship satisfaction and continuation to the gender symmetry debate. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(18), 3579-3600. <http://dx.doi.org/10.1177/0886260512447579>
- Allen, C. T., Swan, S. C., & Raghavan, C. (2009). Gender symmetry, sexism, and intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(11), 1816-1834. <http://dx.doi.org/10.1177/0886260508325496>
- Allen, M. (2011). Is there gender symmetry in intimate partner violence? *Child & Family Social Work*, 16(3), 245-254. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2206.2010.00735.x>
- Bates, E. A., Graham-Kevan, N., & Archer, J. (2014). Testing predictions from the male control theory of men's partner violence. *Aggressive Behavior*, 40(1), 42-55. <http://dx.doi.org/10.1002/ab.21499>
- Berry, D. B. (2000). *The domestic violence sourcebook*. Los Angeles, CA: Lowell House. ISBN 1-56565-212-6
- Bumiller, K. (2010). The nexus of domestic violence reform and social science: From instrument of social change to institutionalized surveillance. *Annual Review of Law and Social Science*, 6, 173-193. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev-lawsocsci-102209-152813>
- Buriánek, J. (2019). *Symbolické násilí jako součást partnerského násilí* (prezentace). Pozlovice u Luhačovic. Sekce sociální patologie ČSS. 3.-5. 4. 2019.

- Buriánek, J., Pikálková, S., & Podaná, Z. (2015). *Abused, Battered, or Stalked: Violence in Intimate Partner Relations Gendered*. Charles University in Prague, Karolinum Press. ISBN 978-80-246-3217-9
- Caldwell, J. E., Swan, S. C., & Woodbrown, V. D. (2012). Gender differences in intimate partner violence outcomes. *Psychology of Violence, 2*(1), 42-57. <http://dx.doi.org/10.1037/a0026296>
- Carlyle, K. E., Scarduzio, J. A., & Slater, M. D. (2014). Media portrayals of female perpetrators of intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence, 29*(13), 2394-2417. <http://dx.doi.org/10.1177/0886260513520231>
- Chan, K. L. (2011). Gender differences in self-reports of intimate partner violence: A review. *Aggression and Violent Behavior, 16*(2), 167-175. <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2011.02.008>
- Corbally, M. (2015). Accounting for intimate partner violence: A biographical analysis of narrative strategies used by men experiencing IPV from their female partners. *Journal of Interpersonal Violence, 30*(17), 3112-3132. <http://dx.doi.org/10.1177/0886260514554429>
- Cercone, J. J., Beach, S. R. H., & Arias, I. (2005). Gender symmetry in dating intimate partner violence: Does similar behavior imply similar constructs? *Violence and Victims, 20*(2), 207-218. <http://dx.doi.org/10.1891/vivi.2005.20.2.207>
- Cross, C. P., Tee, W., & Campbell, A. (2011). Gender symmetry in intimate aggression: An effect of intimacy or target sex? *Aggressive Behavior, 37*(3), 268-277. <http://dx.doi.org/10.1002/ab.20388>
- Dragiewicz, M., & DeKeseredy, W. S. (2012). Claims about women's use of non-fatal force in intimate relationships: A contextual review of Canadian research. *Violence against Women, 18*(9), 1008-1026. <http://dx.doi.org/10.1177/1077801212460754>
- Gelles, R. J. (2003). Violence in the family. In *International Handbook of Violence Research* (pp. 837-862). Springer, Dordrecht. http://dx.doi.org/10.1007/978-0-306-48039-3_42
- Goicolea, I., Öhman, A., Torres, M. S., Morras, I., & Edin, K. (2012). Condemning violence without rejecting sexism? Exploring how young men understand intimate partner violence in Ecuador. *Global Health Action, 5*, 18049. <http://dx.doi.org/10.3402/gha.v5i0.18049>
- Hamby, S. (2014). Intimate partner and sexual violence research scientific progress, scientific challenges, and gender. *Trauma, Violence, & Abuse, 15*(3), 149-158. <https://doi.org/10.1177/1524838014520723>
- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family, 283-294*. <https://doi.org/10.2307/353683>

- Johnson, M. P. (2006). Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence against women*, 12(11), 1003-1018. <http://dx.doi.org/10.1177/1077801206293328>
- Kolínská, V. (2015). Help-seeking behaviour among intimate partner violence victims. In: Buriánek, J., Pikálková, S., & Podaná, Z. (2015). *Abused, Battered, or Stalked: Violence in Intimate Partner Relations Gendered*. Charles University in Prague, Karolinum Press. 73-85. ISBN 978-80-246-3217-9
- Leonard, K. E., Winters, J. J., Kearns-Bodkin, J. N., Homish, G. G., & Kubiak, A. J. (2014). Dyadic patterns of intimate partner violence in early marriage. *Psychology of Violence*, 4(4), 384-398. <https://doi.org/10.1037/a0037483>
- Melander, L. A., Noel, H., & Tyler, K. A. (2010). Bidirectional, unidirectional, and nonviolence: A comparison of the predictors among partnered young adults. *Violence and Victims*, 25(5), 617-630. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.25.5.617>
- Messinger, A. M., Fry, D. A., Rickert, V. I., Catalozzi, M., & Davidson, L. L. (2014). Extending Johnson's intimate partner violence typology lessons from an adolescent sample. *Violence against Women*, 20(8), 948-971. <https://doi.org/10.1177/1077801214546907>
- Miller, L. E., Cater, Å. K., Howell, K. H., & Graham-Bermann, S. A. (2014). Perpetration patterns and environmental contexts of IPV in Sweden: Relationships with adult mental health. *Child Abuse & Neglect*, 38(1), 147-158. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.10.023>
- Muñoz-Rivas, M. J., Graña Gómez, J. L., O'Leary, K. D., & Lozano, G. P. (2007). Physical and psychological aggression in dating relationships in Spanish university students. *Psicothema*, 19(1), 102-107. ISSN 0214 - 9915 CODEN PSOTEG
- Myhill, A. (2015). Measuring coercive control: What can we learn from national population surveys? *Violence Against Women*, 21(3), 355-375. <https://doi.org/10.1177/1077801214568032>
- Nybergh, L., Taft, C., & Krantz, G. (2013). Psychometric properties of the WHO Violence against Women instrument in a female population-based sample in Sweden: A cross-sectional survey. *BMJ Open*, 3(5), e002053. <http://dx.doi.org/10.1136/bmjopen-2012-002053>
- O'Leary, K. D., Malone, J., & Tyree, A. (1994). Physical aggression in early marriage: Prerelationship and relationship effects. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62(3), 594-602. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-006X.62.3.594>
- Pikálková, S. (2015a). Úvod: Východiska výzkumu partnerského násilí. In: Pikálková, S., Podaná, Z., & Buriánek, J. (2015). *Ženy jako oběti partnerského násilí: sociologická perspektiva*. Sociologické nakladatelství. 11-28. ISBN 978-7419-189-3

- Pikálková, S. (2015b). Physical violence in intimate partnership. In: Buriánek, J., Pikálková, S., & Podaná, Z. (2015). *Abused, Battered, or Stalked: Violence in Intimate Partner Relations Gendered*. Charles University in Prague, Karolinum Press. 45-63. ISBN 978-80-246-3217-9
- Pikálková, S., Podaná, Z., & Buriánek, J. (2015). Ženy jako oběti partnerského násilí: sociologická perspektiva. *Sociologické nakladatelství*. 11-28. ISBN 978-7419-189-3
- Podaná, Z. (2015). Psychological violence in intimate relationships: a gender analysis. In: Buriánek, J., Pikálková, S., & Podaná, Z. (2015). *Abused, Battered, or Stalked: Violence in Intimate Partner Relations Gendered*. Charles University in Prague, Karolinum Press. 87-103. ISBN 978-80-246-3217-9
- Renner, L. M., Habib, L., Stromquist, A. M., & Peek-Asa, C. (2014). The association of intimate partner violence and depressive symptoms in a cohort of rural couples. *The Journal of Rural Health*, 30(1), 50-58. <https://doi.org/10.1111/jrh.12026>
- Razera, J., Gaspodini, I. B., & Falcke, D. (2017). Intimate Partner Violence and Gender A/Symmetry: An Integrative Literature Review. *Psico-USF*, 22(3), 401-412. <https://doi.org/10.1590/1413-82712017220302>
- Robertson, K., & Murachver, T. (2007). It takes two to tangle: Gender symmetry in intimate partner violence. *Basic and Applied Social Psychology*, 29(2), 109–118. <https://doi.org/10.1080/01973530701331247>
- Sillito, C. (2012). Gendered physical & emotional health consequences of situational couple violence for heterosexual married & cohabiting couples. *Feminist Criminology*, 7(4) 255-281. <https://doi.org/10.1177/1557085111431695>
- Simmons, C. A., Farrar, M., Frazer, K., & Thompson, M. J. (2011). From the voices of women: Facilitating survivor access to IPV services. *Violence against Women*, 17(10) 1226-1243. <https://doi.org/10.1177/1077801211424476>
- Soudková, Š. (2011). *Partnerské násilí ve vztazích mladých Čechů* (disertační práce). Dostupné z webových stránek Univerzity Karlovy: <https://dspace.cuni.cz/>
- Straus, M. A. (2004). Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide. *Violence Against Women*, 10, 790–811. <https://doi.org/10.1177/1077801204265552>
- Straus, M. A. (2008). Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations. *Children and Youth Services Review*, 30, 252–275. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2007.10.004>
- Straus, M. A., & Ramirez, I. L. (2007). Gender symmetry in prevalence, severity, and chronicity of physical aggression against dating partners by university students in Mexico and USA. *Aggressive Behavior*, 33(4), 281–290. <https://doi.org/10.1002/ab.20199>

- Umubyeyi, A., Mogren, I., Ntaganira, J., & Krantz, G. (2014). Women are considerably more exposed to intimate partner violence than men in Rwanda: Results from a population-based, crosssectional study. *BMC Women's Health*, 14(1), 99. <https://doi.org/10.1186/1472-6874-14-99>
- Voňková, J., Huňková, M. et. al. 2004. Domáci násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem.
- Whitaker, D. J., Haileyesus, T., Swahn, M., & Saltzman, L. S. (2007). Differences in frequency of violence and reported injury between relationships with reciprocal and nonreciprocal intimate partner violence. *American journal of public health*, 97(5), 941-947. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2005.079020>
- Winstok, Z. (2013). From a static to a dynamic approach to the study of partner violence. *Sex Roles*, 69(3-4), 193-204 <https://doi.org/10.1007/s11199-013-0278-z>
- Zanoni, L., Warburton, W., Bussey, K., & McMaugh, A. (2014). Child protection fathers' experiences of childhood, intimate partner violence and parenting. *Children and Youth Services Review*, 46, 91-102. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.08.009>

Příloha

Všechny uvedené otázky navazovaly dotazem „Udělal/a jsem to jí/jemu“.

A) Otázky na měření fyzického násilí

- 1) Dal/a mi facku.
- 2) Prudce mě strčil/a, kopl/a, srazil/a mě na zem, nebo udeřil/a nějakým předmětem.
- 3) Udělal/a jsem to jí/jemu.
- 4) Vyhržoval/a mi fyzickým útokem nebo nějakou zbraní tak, že jsem se opravdu bál/a.

B) Otázky na měření sexuálního násilí

- 1) Když jsem neměl/ náladu na sex, přiměl/a mě k němu pomocí citového nátlaku nebo vydírání
- 2) Užil/a fyzickou sílu (jako např. držení) nebo hrozby, aby mě přiměl/a k sexuálním praktikám, se kterými jsem nesouhlasil/a
- 3) Donutil/a mě k pohlavnímu styku násilím

C) Otázky na měření ekonomického násilí

- 1) Kontroloval/a mě, kolik peněz a za co utrácím nebo jenom záměrně málo přispíval/a na společné aktivity
- 2) Utrácel/a společné peníze pouze pro vlastní potřebu, půjčoval/a si peníze pro sebe, prodával společné věci, apod.

D) Otázky na měření psychického násilí

- 1) Partner/ka úmyslně zničil/a něco, co mi patřilo
- 2) Zakázal/a mi se stýkat s některými lidmi, podrobně kontroloval/a, kde jsem a co dělám
- 3) Urážel/a mě anebo mně nadával/a

E) Otázky na měření symbolického násilí

- 1) Nechal/a si sloužit i v maličkostech
- 2) Donutil/a mě souhlasit i s věcmi nebo názory evidentně nesprávnými